

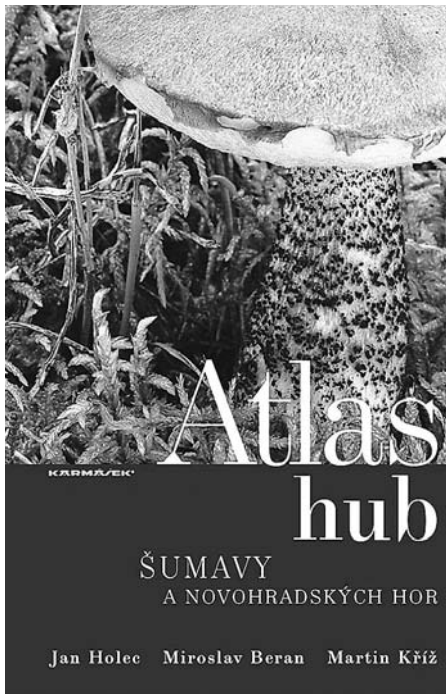
Jan Holec, Miroslav Beran, Martin Kříž: Atlas hub Šumavy a Novohradských hor. Člověkem ovlivněná stanoviště

V současné době nalezneme v knihkupectvích množství především malých a středně velkých atlasů hub jak od našich autorů, tak i překladů zejména z německé literatury. Může se zdát, že houbaři už musejí být přehlčeni atlasy s vyobrazením stále stejných běžných druhů. V posledních letech se však začínají objevovat specializované populární atlasy o houbách určitého regionu; ty mají daleko větší význam než obecně koncipované knihy. Krásným a následovatelným příkladem je Atlas hub Šumavy a Novohradských hor.

Recenzovaná kniha je prvním svazkem dvoudílného Atlasu hub Šumavy a Novohradských hor a představuje 242 převážně hojnějších druhů hub rostoucích na člověkem ovlivněných stanovištích. Navazovat by měl druhý díl, v němž budou zařazeny vzácné druhy a druhy typické pro přírodní stanoviště. Oba díly dohromady obsahují více než 400 druhů hub. Kniha je pokračováním řady atlasů věnovaných tomuto regionu a vydávaných stejným nakladatelstvím (Atlas šumavských motýlů, 2006; Atlas šumavských rostlin, 2006; Atlas šumavských savců, 2008 – viz recenze v Živě 2014, 6; CLVII; Atlas ptáků Šumavy a Novohradských hor, 2009).

První, obecná část v rozsahu asi 20 stran je věnována vymezení území, objasnění toho, co jsou vlastně houby a plodnice velkých hub včetně jejich znaků, a vysvětlení významu jednotlivých trofických skupin hub v přírodě. Následují kapitoly seznamující s typickými houbami jednotlivých typů stanovišť na Šumavě a v Novohradských horách, jejich fenologií (které druhy rostou v jednotlivých ročních obdobích) a ochranou. Tuto část uzavírá kapitola zajímavostí, přinášející např. vysvětlení dnes tolik diskutované radioaktivity hub na Šumavě (zejména ve vztahu k masu divočáků překračujícímu v této oblasti hygienický limit) nebo komentář k „bájnému“ hříbu šumavskému (*Boletus gabretae*), popsanému v r. 1968 známým mykologem Albertem Pilátem. Následuje část s vyobrazením jednotlivých druhů. V doprovodném textu autoři charakterizují hlavní znaky daného druhu, popisují makroskopické (okem pozorovatelné) znaky, ekologii houby a její rozšíření v oblasti. Text uzavírají informace o podobných, zaměnitelných druzích a v některých případech i poznámka. Další kapitola pojednává o sběru a zpracování hub v kuchyni, i s několika recepty. Kniha zakončuje slovník odborných pojmů používaných v textu, seznam použité literatury a rejstříky.

Atlas je hodnotný po všech stránkách. Technická a barevná kvalita tisku je na velmi dobré úrovni. Po odborné stránce se zde projevila erudice autorů, kteří patří k našim nejlepším mykologům. Roli hrál i jejich

vztah ke studovanému území. Po grafické stránce je publikace (téměř) prosta necitlivého ořezu fotografií, s nímž se bohužel setkáváme v mnoha jiných (nejen našich, ale i zahraničních) knihách o houbách. Při jejím pročtení můžeme konstatovat, že v ní nejsou jen běžné, ale i vzácnější druhy, např. běložub nafialovělý (*Bankera violascens*), čirůvka olivově hnědá (*Tricholoma viridilutescens*), kořenatka olivová (*Phaeocollybia festiva*) nebo pavučinec skvrnatý (*Cortinarius riedereri*).

V souvislosti s touto recenzí bych měl poznámku k českému mykologickému jmenosloví. Česká jména rodů hub v mnohých případech – především u chorošovitých a kornatcovitých (korticoidních) hub – nesledují změny latinských rodových

jmen realizovaných podle výsledků fylogenetických studií. Pro některé latinské rody existuje více českých rodových jmen a naopak některé odlišné rody mají stejné české jméno. Ve výše uvedených případech to nemá žádný praktický význam – tyto houby nejsou atraktivní z houbařského hlediska a u hospodářsky významných druhů máme obecně používané jméno fixované, což je důležité. Výjimku tvoří hříbovitě houby, kde se tradiční rod *Boletus* (český hříb) rozpadl snad už na 10 menších rodů. V češtině si ale všechny druhy ponechávají původní rodové jméno; atomizace českých jmen by v tomto případě přinesla pouze velký zmatek. Spíše opačný trend však sledujeme u lupenatých hub. Příkladem může být zde zavedené nové jméno kořenatka pro rod *Phaeocollybia* (doposud pod českým jménem kržatka). Vzniká tak další precedens, který bude jen obtížné z celkového pohledu makroskopických hub vyřešit. Opačným případem je změna českého druhového jména, jako u ryzce *Lactarius picinus*. Dlouhá léta se pro něj v literatuře používalo jméno ryzec datlí (např. i v nové obsáhlé encyklopedii hub, Hagara 2014). Teprve v předcházející knižní publikaci dvou autorů recenzované knihy (Holec a kol. 2012) se objevilo jméno ryzec smoločerný (tehdy ještě s ryzcem datlím v závorce); recenzovaná kniha obsahuje už pouze nové jméno. Podobné změny podle mého názoru zcela nutně nejsou.

Co by se dalo knize vytknout? Jsou to opravdu jen maličkosti. Patří mezi ně tisk latinských jmen zbytečně ozdobným, někdy obtížněji čitelným typem písma, rovněž kvalita tisku ikon pro jedlost a římských číslic pro období růstu vypadá jak z úplně jiné knihy. Autoři fotografií jsou uvedeni pouze souhrnně v tiráži s počtem jejich zařazených obrázků. Myslím si, že uvedení v každé fotografii by bylo prospěšné. V případě bedly šedohnědé (*Chlorophyllum olivieri*) se na rozdíl od autorů knihy domnívám, že „pravá“ bedla červenající (*C. rachodes*) roste i ve smrčinách ve studovaném území. O čem bych se však chtěl zmínit podrobněji, je uvedení bedly šedohnědé jako jedlé. Novější studie i praxe houbařských poraden a toxikologických expertiz ukazují, že všechny tři druhy červenajících bedel – kromě výše uvedených dvou i bedla zahradní (*C. brunneum*) – mohou u citlivých osob vyvolat alergickou reakci podobnou otravě. Nejmenší počet těchto případů je znám pro právě bedle červenající, která jako jediná z nich obvykle bývá doporučována ke konzumaci.

Co napsat na závěr? Nezbývá, než se těšit na druhý díl.

**Nakladatelství Karmášek,
České Budějovice 2017, 294 str.
Doporučená cena 280 Kč**

Citovanou literaturu uvádíme na webové stránce Živý.

1 Hříb smrkový (*Boletus edulis*), známý z hospodářských smrčin, roste i v původních smrčinách, rašelinných lesích, horských smíšených lesích nebo také v reliktních borech s příměsí dalších stromů. Černohorský močál, Šumava. Foto J. Holec